

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

**НАСТАВНА ПРОГРАМА
АНАЛИЗА НА ХРАНА**

IV година

ХЕМИСКО-ТЕХНОЛОШКА СТРУКА

Прехранбен техничар

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: АНАЛИЗА НА ХРАНА

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: прехранбен техничар

1.2.2. Струка: хемиско-технолошка струка

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Четврта

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 66 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по наставниот предмет *анализа на храна* ученикот стекнува знаења и вештини и се оспособува:

- да го сфаќа значењето на санитарно-хемиската анализа, микробиолошкото испитување и анализата на полутантите во прехранбените производи;
- да ги објаснува методите за определување на одделни компоненти во составот на прехранбените производи;
- да ги почитува одредбите од правилниците за квалитет на производите;
- да го согледа значењето од почитувањето на стандардите за квалитет на храната;
- да користи стручна литература и други извори на информации од областа на анализа на храната;
- да работи во група и да ја оценува работата на групата.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на целите од оваа програма потребни се претходни знаења од наставните предмети: хемија, аналитичка хемија, физичка хемија, прехранбена технологија, микробиологија со санитација од претходните години.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. ВОВЕД ВО АНАЛИЗАТА НА ХРАНАТА	6	<i>Ученикој:</i> <ul style="list-style-type: none"> - да ги објаснува причините за анализа на храната; - да ги наведува загадувачите и изворите на загадување на храната; - да го објаснува значењето на поимот анализа на храната; - да го истакнува значењето на стандардите /правилниците за квалитет на прехранбените производи; - да чита и користи табели со Македонски дозволени концентрации (МДК); - да го истакнува значењето на санитарно-хемиската анализа, микробиолошкото испитување и анализата на полутантите во прехранбените производи.	Дискутирање за: потребата од анализа на храната. Вежби / групна работа: <ul style="list-style-type: none"> - одредување на органолептички својства на одреден прехранбен производ; - користење на информации од правилниците за квалитет на прехранбените производи. Посета на институции кои вршат физичко, хемиско, ензимско и микробиолошко испитување на прехранбените производи.	

<p>2.АНАЛИЗА НА ПОЛУТАНТИТЕ ВО ПРЕХРАНБЕНИТЕ ПРОИЗВОДИ</p>	<p>8</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги набројува полутантите кои се среќаваат во составот на храната; - да ги дефинира поимите: адитиви; конзерванс, засладувач, ароми, емулгатори, стабилизатори, згуснувачи, пестициди, тешки метали; - да ја познава поделбата на адитиви според: Codex alimentarius – комисијата и Правилникот за квалитет на адитивите - позитивна листа; - да набројува адитиви од позитивна листа; - да ги опишува методите за испитување на адитивите и тешките метали; - да го согледуваа влијанието на количеството на полутантите врз квалитетот на храната и последиците по здравјето. 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - табели со поделба на адитивите; - табела со позитивна листа на адитиви. <p>Вежби: користење на правилници за квалитет на производите и дискусија.</p> <p>Испирање:</p> <p>Најчесто употребувани адитиви и нивното влијание на квалитетот на производот.</p> <p>Презентирање на резултатите од истражувањето и дискусија.</p>	<p>Практична настава</p>
---	----------	--	---	--------------------------

<p>3. АНАЛИЗА НА ВОДАТА</p>	<p>6</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги набројува физичко-хемиските показатели кои укажуваат на квалитетот на водата и најчестите загадувачи на водата; - да ги дефинира поимите: тврда и мека вода и тврдост на водата (карбонатна и вкупна); - да ја опишува постапката на испитување на одделна компонента (специфична тежина, сув и жарен остаток, тврдост, потрошувачка на перманганат, хлориди, рН); - да ги објаснува хемиските процеси кои се одвиваат при определена метода; - да претставува со хемиска равенка хемиски реакции при определена метода; - да пресметува задачи од тврдост на водата. 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - табела со преглед на компоненти кои се испитуваат при определување на анализа на водата; - снимки, видео-презентации од методи на испитувања на квалитетот на водата. <p>Вежби во групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - микроскопирање на примероци од вода; - определување на рН со различни индикатори. <p>Испиражување на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - составот на морската вода; - квалитетот на водата за пиење во местото на живеење. <p>Презентирање на добиените резултати и дискусија.</p>	<p>Прехранбена технологија</p> <p>Практична настава</p>
------------------------------------	----------	--	---	---

<p>4. АНАЛИЗА НА МАСТИТЕ И МАСЛАТА</p>	<p>4</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги дефинира поимите: виши масни киселини, естери, процес на естерификација, киселински број, естерски број и пероксиден број; - да ја поврзува структурата на маст и масло со користење на соодветен растворувач; - да ги набројува основните компоненти кои се определуваат при испитување на мастите и маслата; - да ги опишува соодветните методи за определување на одделни компоненти при испитувања на мастите и маслата. 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - табели со хемиски состав на мастите и маслата.; - принцип на работа на Сохлетов апарат. <p>Вежби во групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - растворливост на мастите и маслата во различни растворувачи и дискусија. <p>Споредување на својствата на мастите и маслата и претставување во Венов дијаграм.</p> <p>Дискутирање за: промените на маслата при загревање и нивното влијание на квалитетот на храната.</p>	<p>Прехранбена технологија</p>
---	----------	---	---	--------------------------------

<p>5. АНАЛИЗА НА МЛЕКОТО И МЛЕЧНИТЕ ПРОИЗВОДИ</p>	<p>8</p>	<p>- Да го познава основниот хемиски состав на свежото млеко и производите од млеко;</p> <p>- да ги разликува својствата на здраво и расипано млеко;</p> <p>- да ги наведува испитувањата при „хигиенскиот преглед” на млекото;</p> <p>- да набројува компоненти кои се определуваат при хемиска анализа на млекото и млечните производи;</p> <p>- да го објаснува:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процесот на млечно-киселинско вриење и неговото значење за добивање на млечни производи; • влијанието на одделната компонента во квалитетот на производот; 	<p>Демонстрирање и објаснување на:</p> <p>- табели со теоретски вредности на одделни компоненти.</p> <p>- Објаснување на методите за определување на: свежина, густина, степен на киселост, додатна вода, масленост, белковини, минерални материи, млечен шеќер, витамини, конзерванси во составот на млекото и млечните производи;</p> <p>- мерење на специфична тежина со лактодозиметар.</p> <p>Работа во групи:</p> <p>- разгледување на декларации со хемиски состав на млеко во прав (детска храна и др.) од различни производители;</p>	<p>Прехранбена технологија</p> <p>Практична настава</p>
--	----------	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> - да ги објаснува методите кои се користат за определување на конкретна компонента; - да го поврзува составот на млекото или неговиот производ со метода на испитување која ќе се употреби. 	<ul style="list-style-type: none"> - споредување на согледувањата; - извлекување на заеднички компоненти; - презентирање на резултатите од работата на групите и дискусија. <p>Дискутирање: како да се зачуваат млекото и млечните производи во здрава состојба.</p>	
6. АНАЛИЗА НА МЕСОТО И ПРОИЗВОДИТЕ ОД МЕСО	6	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги набројува основните состојки на месото; - да ги наведува компонентите кои се определуваат при испитување на квалитетот на месото; - да го опишува „хемискиот преглед” на месото; - да ги опишува соодветните методи за определување на одделни компоненти во месото и производите од 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - табели со хемиски состав на свежото месо и преработките од месо; - видеоснимка од производство на сувомеснати производи. - <i>Објаснување за методите со кои се определуваат компонентите:</i> свежина, додана 	<p>Прехранбена технологија</p> <p>Практична настава</p>

		<p>месо;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го истакнува значењето на микробиолошкиот преглед на месото и производите од месо; - да го согледува месото како погодна епидемиолошка подлога. 	<p>вода, маснотии, белковини, додадена боја, конзерванси;</p> <p>Дискутирање за: составот на месо од различно животинско потекло.</p>	
<p>7. АНАЛИЗА НА БРАШНОТО И ПРОИЗВОДИТЕ ОД БРАШНО</p>	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги набројува основните состојки на брашното; - да ги разликува својствата на здраво од расипано брашно; - да поврзува степен на мелење и состав со тип на брашно; - да ги набројува компонентите кои се испитуваат при хемиска анализа на брашното и производите од брашно; - да го објаснува влијанието на одделната компонента во квалитетот на брашното и производот од брашно; 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - табели со типови на брашно и нивниот состав; - табела со компоненти (влажен и сув глутен, влага, пепел, минерални материи, азотни материи, целулоза и др.) кои се испитуваат при хемиска анализа на брашното. <p>Вежби: користење на правилници за квалитет на производите и дискусија.</p>	<p>Практична настава</p>

		<p>- да ги опишува методите кои се користат за определување на конкретна компонента;</p> <p>- да го истакнува значењето на микробиолошкиот преглед на производите од брашно.</p>	<p>Микроскопирање на брашно од различни житарици.</p> <p>Дебаџа за: црно или бело брашно, многу или малку леб и тестенини во секојдневната исхрана.</p>	
<p>8. АНАЛИЗА НА ОВОШЈЕТО И ЗЕЛЕНЧУКОТ И НИВНИТЕ ПРОИЗВОДИ</p>	8	<p>- Да ги набројува основните состојки на свежото овошје зеленчукот и нивните производи;</p> <p>- да го споредува составот на свежото овошје и зеленчукот со составот на нивните производи;</p> <p>- да ги набројува компонентите кои се определуваат при хемиска анализа на овошјето и зеленчукот и нивните производи;</p> <p>- да го објаснува влијанието на одделната компонента во</p>	<p>Дискусирање: за структурата на алдехидната група и докажувањето на нејзиното присуство.</p> <p>- <i>Објаснување за методите со кои се определуваат компонентите:</i> природен инверт, вкупен инверт, вкупни киселини, суви материи, витамин С и други витамини.</p> <p>Вежби во групи: - определување на рН во свежото овошје и</p>	<p>Практична настава</p>

		<p>квалитетот на производот;</p> <p>- да ги објаснува методите кои се користат за определување на конкретна компонента.</p>	<p>зеленчукот;</p> <p>- докажување на скроб во прехранбени артикли.</p>	
<p>9. АНАЛИЗА НА АЛКОХОЛНИТЕ ПИЈАЛАЦИ</p>	6	<p>- Да ги набројува основните состојки на пијалаците;</p> <p>- да ги наведува компонентите кои се испитуваат при хемиска анализа на пијалакот;</p> <p>- да ги опишува соодветните методи за испитување на одделни компоненти во пивото и во виното;</p> <p>- да споредува својства на одделни видови пијалаци зависно од составот.</p>	<p>Демонстрирање на:</p> <p>табели со хемиски состав на различни алкохолни пијалаци.</p> <p>Вежби:</p> <p>- користење на правилници за квалитет на производите и дискусија.</p> <p>Испражување на:</p> <p>производството и составот на светски познатите пијалаци: кока - кола, виски и вотка.</p> <p>Презентирање на резултатите од истражувањето и дискусија.</p>	<p>Практична настава</p>

<p>10. АНАЛИЗА НА ДРУГИ ПРЕХРАНБЕНИ ПРОИЗВОДИ</p>	<p>6</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да го објаснува хигиенското испитување на храната во конзерви; - да го објаснува органо-лептичкиот, оптичкиот, микробиолошкиот преглед на јајцето; - да ја одредува староста на јајцето; - да ги опишува основните методи кои се користат при испитување на одделните компоненти во кондиторските производи; - да ги опишува основните методи за испитување на одделните компоненти во бебешката храна. 	<p>Вежби:</p> <ul style="list-style-type: none"> - користење на правилници за квалитет на производите и дискусија; - испитување на бомбажа на конзервата; - одредување на старост на јајце со помош на специфичната тежина. 	<p>Практична настава</p>
--	----------	---	---	--------------------------

4.2. Наставни методи и активности на учење

Наставата од предметот се организира врз основа на принципите на активната настава. Се користи комбинација од различни форми и методи. Погодни методи за наставата по предметот *анализа на храна* се: демонстрација од наставникот или учениците (експеримент, илустративен материјал, видеоснимка, посета на физичко-хемиска лабораторија и др.), симулација на процеси, моделирање, дискусија, решавање на проблеми и изготвување на едноставни истражувања и проекти (теоретски, експериментални, мониторинг).

Задолжителен сегмент на наставната програма по анализа на храна се лабораториските вежби кои се реализираат во рамките на практичната настава.

Активности на ученикот: набљудува, се интересира, прашува, открива односи и законитости (во група и независно), учи самостојно, проверува, дискутира, применува.

Активности на наставникот: планира, подготвува, поставува проблем, објаснува, дава инструкции, демонстрира, поставува прашања, организира работа во групи, координира, надгледува, помага, следи, оценува и воспоставува позитивна педагошка комуникација.

4.3. Организација и реализација на наставата

Во наставниот план предметот *анализа на храна* е застапен со седмичен фонд од 2 часа во две полугодија. Фондот на часови даден по одделни теми е ориентационен. Времето и начинот на организација се остава да го определи наставникот. Зависно од условите, се препорачуваат различни облици на организација (група, пар, индивидуално, фронтално).

4.4. Наставни средства и помагала

За поефикасно постигнување на целите се користат:

- *видеоматеријали* - готови или преснимувани, фолии, компјутерски програми;
- *лабораториски прибор и хемикалии*: количеството на хемикалиите и лабораторискиот прибор треба да биде соодветно на барањата во графата *Дидактички насоки*;
- *илустраативни материјали*: цртежи, слики, табели, шеми и сл. (готови или изработени од учениците и наставникот).

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на учениците ќе се врши континуирано во текот на целата учебна година врз основа на оспособеноста на учениците според барањата на програмата и совладаноста на теоретските знаења. Вреднувањето ќе се врши со различни постапки, форми и инструменти (усно - излагање, разговор; писмено - тестови на знаења на определени тематски целини и сегменти). Оценувањето се изведува според законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование, наставникот треба да ги поседува следниве персонални, професионални и педагошки карактеристики: да е физички и психички здрав, да ги применува литературниот јазик и писмо на кои се изведува наставата, да ја сака педагошката работа, да е добар организатор, креативен и подготвен за примена на иновациите во воспитно - образовната работа.

6.2. Стандард за наставен кадар

Завршени студии по:

- хемија, наставна насока ;
  - хемија , останати насоки;
  - технологија (органска насока- биотехнологија; прехранбено-биотехнолоско инженерство; биотехнологија; прехранбена технологија,);
- со стекната педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор и опрема

Наставата ќе се реализира во училища која одговара на стандардот за простор. Неопходна е помошна просторија (за чување на наставните средства, хемикалиите и поставување на експериментите). Двете простории треба да бидат снабдени со вода, електрична енергија и да поседуваат добро проветрување.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: март, 2008 година

7.2. Состав на работната група:

1. спец.Ардијана Исахи - Палоши, раководител, советник во Центарот за стручно образование и обука - Скопје
2. Гордана Донева - Атанасоска, советник, БРО - Скопје
3. д-р Мира Трпчевска , ПМФ, Институт за хемија - Скопје
4. Слаѓана Јаневска, наставник,СУГС „ Димитар Влахов” - Скопје
5. д-р Владимир Кендровски, Републички завод за здравствена заштита, Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на започнување: 1.09.2008 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по предметот *анализа на храна* ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. . 07-4338/1 од 03.06.2008 година.